

עיונים לשבת פרשת תזריע מצורע עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

התבוננות במעשה ה'

הרב שאולי גרינפלד

שלא ידעה שמעלת נבואתו של משה שונה ממעלת כל שאר הנביאים, ועל כן עליו להנהיג את עצמו אחרת מהם. וכן מצאנו גם במשה רבינו עצמו, בפרשת שמות⁴, שהאות השלישי שה' נתן בידו היה שידו נהיתה 'מצרעת כשלג'. וכתב על כך רש"י:

"רמז לו שלשון הרע סיפר, באמרו⁵: 'לא יאמינו לי', לפיכך הלקהו בצרעת, כמו שלקתה מרים על לשון הרע".

וממשיך הרמב"ם ומבאר, שהעונש שהצרעת מביאה על לשון הרע, יכול להופיע גם באופן מדורג:

"שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע".

משה ומרים אמנם נענשו מיד בצרעת בבשרם, אך התורה מלמדת שהעונש יכול להתחיל בקירות הבית, להמשיך אל הבגד, ורק לבסוף להגיע אל הגוף עצמו, לאחר שהחוטא בחר להתעלם מ'תמרורי האזהרה' הקודמים. בהלכות תעניות⁶, מלמד אותנו הרמב"ם שהעלמת העין מהעונשים המקדימים, מעצימה את חומרת החטא:

"אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרת, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים,

הפרשות שאנו קוראים השבת, עוסקות בהרחבה בדיני הצרעת, לסוגיה השונים. הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת¹, מבאר את העניין הרעיוני העומד מאחורי דינים אלו:

"הצרעת הוא שם האמור בשותפות, כולל עניינים הרבה שאין דומין זה לזה, שהרי לובן עור האדם קרוי צרעת, ונפילת קצת שיער הראש או הזקן קרוי צרעת, ושינוי עין הבגדים או הבתים קרוי צרעת, וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה 'צרעת' בשותפות השם - אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא היה בישראל, כדי להזהיר מלשון הרע".

את המקור לכך שהצרעת באה על איסור לשון הרע, מביא הרמב"ם בהמשך דבריו:

"ועל עניין זה מזהיר בתורה ואומר²: 'השמר בנגע הצרעת... זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך', הרי הוא אומר: התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים, וגידלתו על ברכיה, וסכנה בעצמה להצילו מן הים. והיא לא דברה בגנותו, אלא טעת, שהשקות אותו לשאר נביאים, והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים, שנאמר³: 'והאיש משה עניו מאד', ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת. קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות".

מרים נענשה בצרעת, כיון שאמרה שמשה לא היה צריך לפרוש מאשתו, כפי שהיא אהרן לא פרשו. ואף שלא היה אלו דברי גנאי של ממש, אלא רק טעות שנבעה מכך

4 שמות ד, ו.

5 פס' א.

6 א, ג.

1 ט"ז, י.

2 דברים כ"ד, ח - ט.

3 במדבר י"ב, ג.

ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה:⁷
'והלכתם עמי בְּקָרִי והלכתי עמכם בְּחַמַּת קָרִי', כלומר
כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהוא
קרי [מקרה] - אוסיף לכם חמת אותו קרי".

הרמב"ם מלמד אותנו, שחובה עלינו להתבונן בקורות
אותנו, ולהבין שהמאורעות שעוברים עלינו מנוהלים
על ידי הקדוש ברוך הוא, ושומה עלינו להתייחס למה
ש'נאמר' לנו על ידיהם. זה נכון כשיש צרות, ונכון גם
כשקורים דברים טובים.

וכך לימד מרן ראש הישיבה, הגאון הרב שאול ישראלי
זצ"ל, באחת משיחותיו ליום ירושלים:⁸

"הרמב"ם מבאר שאסור לומר שהכל הוא בקרי, מלשון
מקרה. לומר לך: שהקב"ה מזמן את הזמנים השונים
לפי התכנון האלוקי. חג העצמאות וחג יום ירושלים,
הסמוכים זה לזה, מסמלים לנו את העניין שהעצמאות
הישראלית צריכה לקבל את מהותה מירושלים עיר
הקודש, מקדושת ישראל, שאין אפשרות להפרדה בין
עצמאות ישראל לבין קדושת ישראל, ולאמתו של דבר
אחד מבאר את השני".

לכאורה לגמרי במקרה אנו חוגגים את יום העצמאות
ואת יום ירושלים באותו חודש, כאשר בתחילת החודש
- ה' באייר חל יום העצמאות, ובסוף החדש - כ"ח
באייר - חל יום ירושלים. מדובר, כך נראה, בשני
אירועים שונים: האחד מתש"ח, והאחר מתשכ"ז. אומר
לנו הגר"ש ישראלי: אין זה כך. עלינו להתבונן ולהבין
שהקדוש ברוך הוא הצמיד את שני הימים בכוונה האחד
לשני, כדי להכווין אותנו ללמוד את המשמעות של יום
העצמאות מיום ירושלים. וביתר ביאור:⁹

"הכ"ח אייר של ירושלים, יומה של ירושלים, יש בו מגולת
הכותרת, מהעניין של ההכתרה ומתן הביאור הנכון לה'
אייר, לעצמאות ישראל, לחירות ישראל, שתהיה לא רק
במובן החירות הכללי של 'ככל הגויים'¹⁰ אלא **חירות** עם
משמעות מיוחדת של '**חירות** על הלח"ת'¹¹".

מרן ראש הישיבה רומז במליצתו לברייתא שבסוף

מסכת אבות¹², שאומרת:

" והלוחות מעשה אלקים המה, והמכתב מכתב אלקים
הוא, חרות על הלח"ת, אל תקרא חרות אלא חירות, שאין
לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

חירות אמיתית, היא השתעבדות לחיי התורה, מוסרה
ומצוותיה. ירושלים, עליה נאמר¹³: 'כי מציון תצא תורה
ודבר ה' מירושלם', היא זו שנותנת את התוכן האמיתי
לחירות של יום העצמאות.

מרן ראש הישיבה, הגר"א שפירא זצ"ל, היה נוהג
בשיחותיו ליום העצמאות¹⁴ להדגיש את עניין ההתבוננות
במעשה ה':

" ויתבוננו חסדי ה'¹⁵. יש שני פירושים: האחד להתבונן
בחסדי ה'. והשני מובא באבן עזרא בשם ר' משה וזו
לשונו: 'ור' משה אמר כי חסדי ה' יהיו מתבוננים. וכוונתו
לומר שיש חסד מיוחד מה' בשביל לזכות להתבונן במה
שיש לפנינו ישועות... כל העניין הזה של הסתכלות,
למרות שהעניינים רואות צריך חסד מיוחד, כוח מיוחד
של ראייה. אברהם אבינו הכיר את בוראו מאז שראה
את השמש זורחת בבוקר ובערב שוקעת, והבין מיהו
בעל הבירה. - כולם רואים זאת, אך לא מכירים. אבל
צריך חסדי ה', כי בלי חסדי ה' לא יבינו אפילו דברים
פשוטים".

צריך חסד ה' מיוחד, כדי לראות באמת את חסדי ה'.
כולם ראו את השמש זורחת בבוקר ושוקעת בלילה,
אבל רק אברהם אבינו התבונן בכך והבין שיש בורא
לעולם. כולם ראו, אבל לא התבוננו. כמו המדבר לשון
הרע, שרואה את הצרעת בבית, ואחר כך את הצרעת
בבגד, ולא מתבונן. אפשר לראות איך למרות החורבן
הנורא שהיה בשנות השואה, קם העם מאפרו ומעפרו,
וזכה למדינה מפותחת וחזקה, על אדמת אבותיו בארץ
ישראל - לראות ולא להתבונן. התפילה שלנו שנזכה
לקיים 'והתבוננו חסדי ה'!. להתבונן, להבין, ולהודות.

7	ויקרא כ"ו, כ"ז - כ"ח.	12	א, ב.
8	שאלו שלום ירושלים עמ' מ"ה. תחת הכותרת: 'וארשתיך לי בצדק ובמשפט'.	13	ישעיהו ב, ג.
9	שם עמ' י"א. תחת הכותרת 'תנו עז לאלקים'.	14	ויתבוננו חסדי ה', מדברי רבותינו ליום העצמאות, מרכז הרב תש"ע עמ' 9.
10	יחזקאל כ"ח, ח.	15	תהילים ק"ז, מ"ג. נאמר בפתיחת התפילה ליום העצ מאות.
11	שמות ל"ב, ט"ז.		